

ELENA GRINAVECKIENĖ

LEKSINIAI ŠALTINIŲ ŠNEKTOS SAVITUMAI

Šaltinių šnekta, esanti Šalčininkų raj. Dieveniškių apyl., būdama pereiginė tarp rytių ir vakarų dzūkų (Lipsk., Vidug., 187), yra pati pakraštinė (kaimo rytiniu pakraščiu eina Lietuvos—Baltarusijos valstybinė siena) Dieveniškių lietuvių šneką marginalo, praeityje buvusio gana vientiso ir nusitęsusio palyginti toli už dabartinių respublikos ribų į Baltarusiją, dalis (Gauč., Vidug., 38—39 tt., 48—49 tt.; Kvilklys, 264—270). Ji yra vietinės baltarusių šnekos apsupta, teritoriškai izoliuota nuo kitų lietuvių kalbos šnekų, taip pat ir nuo Dieveniškių marginalo lietuvių šnekų (mūsų tyrimų duomenimis, iš 21 Dieveniškių apyl. kaimo tik 9 — Šaltiniuose, Mačiūciuose, Kaziūliuose, Žižmosė, Versekojė, Senuojuose Miežionysė, Skraičionyse, Dvariškėse bei Dievėniškėse — galima rasti lietuviškai kalbančių senųjų vietinių gyventojų). Taigi Šaltinių šnekos atstovams būdingas pakaitinis lietuvių ir baltarusių šnekų vartojimas. Iš vienos pusės tiriamoji šnekta yra rezervatinė lietuvių kalbos archaizmų teritorija, iš antrosios — antrinių leksikos ir semantikos inovacinių reiškinių bei adstratinės elementų zona, taip pat tipiškas kontaminaciinių reiškinių arealias. Dėl savo ypatingos padėties pastaraisiais metais ši teritorija yra atkreipusi ypač didelį susidomėjimą ne tik kalbos specialistų bei dvasinės ir materialinės kultūros tyrinėtojų — tautosakininkų, etnografų, architektų, bet ir kultūrologų, sociologų ir kt., be atvango visokeriopai tiriančių ši unikalų vienos ir tos pačios etninės kultūros regioną.

Konstatuojant sudėtingą šio krašto kalbinę situaciją, visų pirma svarbu iškelti, kad vietinė lietuvių šnekta, būdama vartojama uždarame kalbiname kolektyve (7 iš 13 Šaltinių kaimo šeimos tarpusavyje kalba lietuviškai), yra neoficiali, ne kanclerijos ir ne administracijos (lietuviškų mokyklų čia néra, nes néra mokyklinio amžiaus vaikų), kasdienė buitinė žmonių kalba. Joje pastaruoju metu aiškiai reiškiasi dviejų semiotinių sistemų koegzistavimas: vietiniai lietuviškai kalbantys žmonės savo kasdieniame gyvenime pramaišiui vartoja ir baltarusių šneką. Tuo būdu abi kalbinės sistemos, — lietuvių ir baltarusių, — žmonių nuo pat mažens greta girdimos ir gerai mokamos. Nuolat viena kitą veikdamos (paprastai daugiau stichiškai, bet prie lietuvių kalbos nykimo čia nemaža dalimi yra prisidėjusi ir carinė tautų politika), jos išugdė visišką lietuvių — baltarusių dvikalbystę, kuri pastaruoju metu jau tampa vienpusė — lietuvių kalbos sistema čia tolydžio artėja prie baltarusių kalbos sistemos. Taigi vietinė lietuvių šnekta, praeityje buvusi daugiausia davėja (plg. kaimo baltarusių šnekoje iki šiol gyvai vartojamus iš jos gautus senus

lituanizmus: *berlóuka*¹ ‘bérallas’, *bründül* ‘branduolys’, *brúnkta* ‘branktas’, *dúl’ka* ‘dulkés, spalai’, *gil’* ‘gylys’, *grabiazdzic’* ‘grebéstuočiai’, *gúlta* ‘guolis’, *gúšta* ‘gūžta’, *gungli* ‘gungliai’, pridžiūvę ant karvės šonų měšlai’, *kérša* ‘keršé’, *krumplí* ‘krumpliai’, *krúšnia* ‘krūsnis’, *palióuki* ‘paliaukės, tokia paršiukų liga’, *mencíā* ‘mentė, pustyklė’, *pliúsnia* ‘pleiskanos’, *pundák* ‘pundokas, buožgalvis’, *slásty* ‘spastai’, *scimbúr* ‘stimbiras’, *vínkšny* ‘vinkšnos, rogių pavažų dalis’, *žágary* ‘žagarai, ražai, karklai pynimui’ ir daugybė kitų), dabar tampa vien émėja, ir jos asimiliacijos procesas vos nesiekia apogéjaus. Šio kaimo lietuvių šnekta jau beveik netekusi savo gynybino barjero, ir i ją veržiasi jos sistemą griaunantys baltarusių kalbos struktūriniai elementai, tokie kaip *žvirblis mažasnis várno:s* ‘žvirblis mažesnis už varną’, *dzí.rba pasvójemu* ‘daro savaip’, *kas mán’ dachòdzic’* ‘kas man rūpi’, *ruki:mas man pri-vička* ‘rūkyti aš įpratęs’ ir kt.; kitaip sakant, modeliuojasi šnektoje savotiškas pa-kraštinis jos variantas.

Lygiagretus čia minimų šnekų vartojimas toje pačioje kalbinéje sferoje ir situacijoje yra taip įprastas ir nusistovėjęs reiškinys, jog, kiek pastebėjome, nereikalauju iš kalbančiojo jokių intelektualių ar psichologinių pastangų. Tai labiausiai, mūsų nuomone, priklauso nuo to, kad visa tiek šio kaimo, tiek ir gretimų apylinkių vietinė kalbinė visuomenė daugmaž tebéra vienalytė — vienos ir tos pačios dvasinės ir materialinės kultūros (minėtina tokia pat kaip ir kitur Pietų ir Rytų Lietuvoje namų statyba, audinių raštai, valgių gamyba), gyvena tokį pat, galima sakyti, uždarą gyvenimą, laikosi tų pačių papročių, gerokai konseruatyvūs, o čia vartojamoji baltarusių šnekta, kaip ir lietuvių, yra tik namų kalba, neprestižinė. Žmonių teigimu, *gudaī* (čia taip vadinami vietiniai baltarusiai) — tai tie patys lietuvių prasčiokeliai, tik jau pamiršę savo protėvių kalbą, nebemokantys lietuviškai kalbėti². Vis dėlto būtina pripažinti, kad baltarusių šnekta kasdieniame gyvenime čia vartojama dažniau, nes vietiniai gyventojai baltarusiai teigia lietuviškai nemokantys, o

¹ Baltarusiškų pavyzdžių kirčio vietą rodo akuto ženklas. Lietuviški tarminiai pavyzdžiai straipsnyje pateikiami supaprastinta fonetinė transkripcija. Joje nenurodoma:

- a) tvirtaglio dvibalsio *au* turimas pirmojo dēmens *o* atspalvis;
- b) nevisiškas dvibalsių *ie*, *uo* vienbalsinimas (kai antrasis dēmuo susilpnėjės, tariamas neryškiai. Tuo atveju jie žymimi ilgaisiais *i:*, *u:*);
- c) kirčiuotų ilgųjų balsių, dvibalsių bei dvigarsių atskirų dēmenų ilgumas. Jį paprastai parodo jų priegaidės ženklas. Išimtį sudaro tvirtapradžių dvigarsių *i*, *u+l*, *m*, *n*, *r* ir *ui*, mūsų ausiai atrodančio pailgėjusio iki pusilgio (plg. LKT, 256, 258) pirmojo dēmens žymėjimas tašku raidės dešinėje žemai. Nekirčiuotų ilgųjų balsių ilgumas žymimas dvitaškiu raidės dešinėje, balsių pusilgumis — ten pat tašku žemai;
- d) dėsningas priebalsio *n* prieš *g*, *k* gomurinis tarimas;
- e) priebalsių kietumas prieš *w* (atstoja bk. *i*, *e*, *ə* (atstoja bk. é), *ɔ* (atstoja bk. trumpajį *e*), taip pat nežymus *r* kietumas prieš *i*. Priebalsių minkštumas (taip pat ir baltarusių pavyzdžiuose) žymimas minkštinamuju ženkleliu (kableliu) jų raidės dešinėje aukštai. Priebalsių grupės minkštumas, ne-pavykus jo tiksliai nustatyti, nežymimas (išskyrus minkštusius *l* ir *pj*). Kiti transkripcijos dalykai kaip LKT, 10—14.

² Turint omenyje šią tikrai gyvą to krašto žmonių lūpose lietuviško žodžio *gūdas* reikšmę (ja, mūsų nuomone, yra pamato pripažinti tikraja, plg. lie. *gudēti* ‘imti kita tame šnekėti’ — LKŽ 3 693), vargu, ar galima pateisinti tendenciją visus baltarusius vadinti *gudaīs*, o jų respubliką *Gudiją*.

lietuviams ji irgi nesvetima. Taip iš lėto tapę jau mažuma, lietuviai ir toliau derinasi prie situacijos, lengvai iprato gerai kalbėti baltarusiškai, nebesibodėti tos kalbos; savintis ją. Kaip minėta, jie ir lietuviškai kalbėdami lengvai naudojosi baltarusių šnektostruktūrinėmis ypatybėmis, iš palengvo patys spartina savo asimiliacijos procesą. Ši procesą, be kita ko, palaiko ir aktyvina kai kurių jaunesnių lietuvių gana akivaizdus tautinio susipratimo jausmo išblėsimas.

Be baltarusių šnekto, vietiniams lietuviams nesvetima ir bažnytinė šio krašto kalba — lenkų kalba. Ja kalbami poterai (pastebėta, kad poterius lenkiškai kalba ir vyresnio amžiaus pažangesni lietuviai), einama išpažinties, žegnojamas. Tačiau kasdienėje vartosenoje ji nėra iprasta. Lietuviai ar baltarusis, prašomas kalbėti lenkiškai, šia kalba pasakės porą frazių, bemat ima pasakoti baltarusiškai.

Tarpininkė šio regiono kalba yra rusų kalba. Ja vietiniai žmonės kalbinami įvairių valdžios pareigūnų, dažniausiai atvykusių iš kitur, tačiau pastebėta, jog žmogus, kalbinamas rusiškai, beveik visada atsakinėja baltarusiškai. Distancinių kontaktų (lenkų, rusų kalbu) įtaka šnektais menka.

Nepaisant sudėtingos šio regiono kalbinės situacijos ir gana aktyvios asimiliuojamosios kalbų įtakos, Šaltinių lietuvių šnekta iki šių dienų tebéra lietuviška, vaizdinga, gyva, savita. Iš 1990 m. ekspedicijoje mūsų užrašytųjų per 2000 šios šnekto žodžių 74 % yra grynai lietuviški, 18,5 % — skoliniai (daugiausia iš baltarusių), 7,5 % — semantiniai vertalai (daugumas jų veiksmažodžiai; jie dažniausiai irgi baltarusiškos kilmės). Manome, kad pateiktieji procentai apytikriai atspindi visą Šaltinių šnekto leksikos būklę. Gausūs šio kaimo lietuviški smulkieji vietų vardai — *bažnic’avietė*: ‘Bažnyčiavietė’, *dzirvāle:s* ‘Dirvelės’, *gérviškis* ‘Gerviškis’, *kraščinis laūkas* ‘Kraštinis laukas’, *kúdra* ‘Kūdra’, *lapæl’u:* *kálnas* „Lapelių kalnas”, *margelükai* ‘Margelukai’, *pul’kino:* *kálnas* „Pulkino kalnas”, *sédzimo:s* ‘Sédimosios’, *síntakis* ‘Santakis’ ir daugybė kitų aiškiai rodo, jog Šaltiniai su savo apylinkėmis visomis ištakomis yra lietuviškas kraštas. Svarbu dar ir tai, kad lietuviškas šių viettovardžių formas dažnai net nesuslavintas gerai žino bei gyvai vartoja ir vietiniai baltarusiai.

Ypač vertas démesio senasis šnekto žodyno klasas, o labiausiai tas, kurio iki šiol kitose mūsų tarmėse ar raštuose neužfiksuota ar kuris čia yra grynai savitas. Tą kladą daugiausia sudaro leksiniai archaizmai, žodžiai, papildantys mūsų kalbos žodyno sistemą naujomis reikšmėmis, praplečiantys žodžių vartojimo arealą, perkeliančios vieną kitą senųjų raštų leksemą i gyvąją vartoseną, inovacijos.

a. Iš šnekoje turimų kitur lietuvių kalbos tarmėse ar raštuose neužfiksotų lietuviškų (ar lietuviškos šaknies) žodžių minėtini:

apinastrė (1) ‘apinasris’: *árkl’o: naujà apinastrė: ažmáuta* ||

biksder|ti, -na, -ējo ‘caktelėti’: *bitē bìgzderna ir nuveñna* ||

brazdžiánka (1) hebr. ‘plokštainis iš tarkuotų bulvių’: *brazdzánku: kěpam púodi ar blékoj* ||

čiurštumà (3^b) ‘padugnės, tirščiai’: *g’urōs (= giros) cik č’urštumà liki.* || Žodis neabejotinai kilęs iš *čiuřtas*—*čiřtas*—*tiřtas*. Jo šaknies *iu* po č- yra tos pačios

kilmės kaip ir kitų mūsų šnektų *šul'mà* 'šiluma', *ž'uburīs* 'žiburus' ir pan., plg. dar Zink., 67—68.

gelčius (2) 'delčia': *geł'č'un skeřsc'* gerei; *jau geł'č'us — kap pjáutuvas ligdo:si měnas*|| Fonetiniu keliu (iš *d→g*) žodis atsiradęs iš *dełčius* 'delčia'. Dėsningo *d→g* šiuo metu Šaltinių šnektose mums užfiksuoti nepavyko, nors gretimose šnektose jis tyrinėtojų (Lipsk., Vidug., 190) minimas.

geltonkà (4) *hibr.* 'geltlige': *mà ji.nkstai nesveikì nōg geltonkōs*|| **gémdjyti**, -o, -e 'gimdyti': *atēj laikas gémdzi:c'* ir *gémdo:* *vaikūs*|| Šaknies alternantas *-em-* (*gémdyti*) greičiausia yra senesnis už kitų šnektų *-im-* (*gimdýti*). Tai, galimas daiktas, galėtų patvirtinti ir čia turimas *gémstančiai* (→*gémsta*) 'gimstančiai' (Lipsk., Vidug., 210).

giurà (4) 'gira; raugienė': *ažgér'au šaltōs g'urōs ir dūr'a kr'u:cinèn;* *ruginè:* *g'urà bùvo: pí.rmas gè:rīmas, vāl'gēm g'urōs, ažgér'c' dāvē:*|| Supriekšakinto šaknies *u* buvimas vietoj *i* greičiausiai yra tos pačios kilmės kaip ir šnektos žodyje *čiurštumà*.

kepsnē △ **kraujū** **kepsnē** 'valgis iš šviežio kepto kraujo': *kúsni: kviecin'u: mí.ltū:* *taukū, kraūjo: ir kep̄i in skarvadōs — ir kraujū kepsnē — gardū svi³ dūonu*||

kokiājdien 'kada': *ko:k'úojdzien ānas bùvo: atēji.*|| Tai supriekšaksmėjusi viena-skaitos įnagininko įvardžiuotinė sudurtinio klausiamojo ir + santykinio įvardžio forma. Iškeltina drauge ir kitur Lietuvoje nežinoma šių įvardinių prieveiksmių daryba (jos pavyzdžių šnektose yra ir daugiau, žr. žemiau), taip pat jų vartojimas reikšmė. Šiuo atveju įvardžiuotinė forma, kaip matyt iš sakinio, įvardžiuotinės reikšmės neturi. Tai, mūsų nuomone, reliktinis prieveiksmis, be kita ko, liudijantis ir apie šios šnektos įvardžiuotinių formų nykimo padarinijus.

krimslīukas (*kremslīukas?*) (2) 'uodegos kremzlinis galiukas': *kárvê: gerà, kap vuodegōs krimsl'ùkas tem̄p'a žam'au kēl'u:*|| plg. *krimslýs, kremslē* 'kremzlé'.

kušlētyna (1) 'apželktkojis (paprastai apie vištą)': *akùiš tu kušlécina*|| Žodis yra *kušlas* 'apželės' giminaitis, turi menkinamąją priesagą *-yna* (plg. LKG 1 403). Nekirčiuoto priesagos *-y-* sutrumpėjimas nedėsninas. Panašių atvejų pasitaiko šnektose ir daugiau, pvz., *ríčikščis→rytykštis* 'rytinis', *ausisà* 'ausyse', *s'užbilkēle:→sožilkélē* (dar plg. *čiurštumà*) 'tvenkiniukas' ir kt. *Kušlētyną* yra pasiskolinė ir vienos baltarusiai.

laláutojas (1) 'velykautojas': *laláuto:jai gieda per velikas glesmi: vəsòlinu: links-mà dzienà*|| Darinys (bent jo priesaga) greičiausiai naujesnis, plg. ir kitą, čia dar visai naują tos priesagos vedinių **dainuotojas** (1) 'dainininkas': *ragi — ciēj vírai dainuoto:ju: jieško:ja*||

lañk|ytis, -osi, -ēsi 'linguotis': *reik'a kad lañki:tu:si ir šo:kinētu: lo:pšūs*||

mažùl'ka (1) 1. 'mažutė': *kab bú.l'bo:s nüder'a, būna ir dzidel'ū, o: t'ep mažú.l'-ko:s*; 2. 'mažoji': *bú.l'bo:s mažú.l'ko:s ir dzidele:s*; 3. 'plonoji': *mažúl'kas žárnas ackiri. veřc'am*|| Be šio vedinio, turimi dar du: **didžiùl'ka** (1) 'storoji': *nōg žarnū dzidz'úl'.ku: reik'a taukai apriñke'*; **storùl'ka** (1) 'storulė': *iš puš'ū sto:rú.l'ku: dāro: pirci palo:tàs, kad galēt sto:vēc'*; *ùtē:le:s sto:rú.l'ko:s kap árkē:s; òdzina (= gy-*

³ Šnekta priekšsnį (ir priešdėlių) *ažu(-)*, *su(-)* balsis u greičiausia dėl slavų įtakos dėsninių yra virtęs *bl.*

vatė) *sto:rú.l'ka pazdāro:, pàspuc'a, kap inláidzi ariélkon*|| Tai reti dviejų mažybinių maloninių priesagų vediniai, turintys dvi morfolinges reikšmes — išskiriamają-pabréžiamąją ir įvardžiuotinę (plg. LKG 1 582—583). Būdvardžiai vertingi tuo, kad reiškia niekur kitur nemimimus Rytų Lietuvos šnektose nykstančių ar išnykusių įvardžiuotinių būdvardžių pakaitus. Antroji jų priesaga — greičiausia skolinys iš slavų.

padabarýkšcia hibr. ‘kaip dabar’: *nežnaū, kap padabaríkš'u pasakic'*; móterimu ānas sāko: *padabaríkš'u, āno:s nepraňta*||

pagémd |*tyti, -o, -ē* ‘pagimdyti’: *atēj laikas ir pagémdē: aňtru:*|| plg. gémdyti.

pasaujì ‘po sauja’: *anà dalinéja linùs pasaujìl*||

pietumišk |*is, -ē (1)* ‘pietų’: *pietumiškis pienas šul'nì*|| Gretimoje lietuvių šnektoje apie Armoniškes turimas visai retas būdvardis *pietumis* ‘pietinis’ (LKŽ 9 933). Neabejotinai iš jo *pietumiškis* ir padarytas.

panešdinē |*ti, -ja, -jo* ‘panešti arčiau, panešioti’: *linùs anà paneždžinéja paěmi. až rišalo:*||

pérpalžinti, -žista, -žino ‘ispėti, suprasti’: *anà jau pérpažyno: mà kvaräbu:*||

plaskáinia (pleskáinia?) (1) ‘pleiskanė’: *áuga dzidz'o:s plaskáin'o:s ir jau dz'ústa*|| Žodis vartojamas ir vietas baltarusių.

pliusnià (2) ‘pleiskana’: *iž galvȫs bira pl'ùsn'o:s*|| *viенà pl'usn'à*|| *pilnà galvà pl'ùsn'u:*|| Plg. jo giminaičius *pliūské* ‘pleiskana; kas susiplojės, plokščias’, *pliūskata* ‘šerpeta’, *pliūskatotas* ‘šerpetotas’, *pluskótis* ‘plūšotis’ (LKŽ 10 283, 364, 366). *Pliusniq* vartoja ir vietas baltarusiai.

popusiáu ‘per puse’: *po:pus'áu raspjóv'au ir svied'au — slypùvi.*||

póviršu (póviršiu?) ‘paviršiumi, iš viršaus’: *daūk nélajam tõ äkmen'o:* (= melynojo akmenėlio), *cik póviršu*||

priešē (1) ‘priekis’: *véž'o: vuodegà rič'as priešen*|| *véž'o: ákes priešej*|| *eik priešen*||

priešiēm ‘prieš žiemą’: *skragždutē:s priešiēm kab bijo: šal'c'o: ižbè:gdzinéja*|| **pumpliùkas (pampliùkas?)** (2) ‘kačiukas, karklo žiedas’: *pumpl'ùkai pu:kuoci razdzinéjas in žylgū, tep kap bal'ci*|| plg. *pumpis* ‘išpampēlis’, *pumplýs* ‘storulis’, *pumpolē* ‘bulvė’; *pámpa* ‘pasipūtimas, gumbas’, *pámpē* ‘kas storas, pasipūtęs’, *pamp-liùkas* ‘mielinis blynas’, *pañpti* ‘pūstis’ (LKŽ 9 306, 308, 311, 312; 10 908, 909).

pundylà (2) ‘pampla, dručkė (apie rupūžę, varlę)’: *sto:rùle: rupūže: pundzila*|| Vedinio priesaga -yla menkinamosios reikšmės (LKG 1 333, 359), plg. giminaičius *pundagalvis*, *pundòkas*, *puñdžius* ‘buožgalvis’, *pùndza* ‘pampla, dručkis’, *puñdzinti* ‘eiti (apie storulį), pamplinti’ (LKŽ 10 913, 914, 915, 917). Žodis vartojamas vietas baltarusių.

purkštimaì (2) ‘purkščiamas dichlofosas ar kiti nuodai’: *pacükai nedvësta nog tu purkščimu:*|| Tai naujas konkrečios reikšmės veiksmažodinės šaknies vedinys.

rušutýs (3^b) ‘riešutas’: *áuga rušucis*|| *rušut'ū kékè:| brundulis| lùkštas*|| plg. *rušutýnas* ‘riešutynas’ (LKŽ 11 1032).

sáulagréžtē (1) ‘saulėgrąža’: *sáulagri:štē:s padzigo: viso:s| gražai áuga*|| *sáula-gri:št'u: gálvo:s dzidžùle:s*||

slidick |as, -à (3^b) 'slidus': *kap išvérdzi kazlēku:| slidzickas pazdāro:*|| Šios prie-sagos vedinių šnektoje vartojama ir daugiau: **báltick** |as, -à (3^b) 'baltas': *kazlēkas bálcickas kap āplupi|| māžick* |as, -à (3^b) 'mažas': *jū māžyicku: mo:mā paliko:*|| **siaūrick** |as, -à (3^b) 'siauras': *kařklu: lāpai jilgi, s'auricki|| stíprick* |as, -à (3^b) 'kietas, standus': *jáunas makavýkas sciprickas|| týkick* |as, -à (3^b) 'tylus, ramus': *cikickas to:kis bernáicis||* Tai nemažybinės (plg. LKG 1 580), o išskiriamosios-pabréžiamosios reikšmės grynai lietuviški (báltickas laikomas hibridu — LKŽ 1 614?) vediniai. Iš vieno kito jų daromi formanto -ai prieveiksmiai: **tykickai** 'tyliai, ramiai, iš léto': *ci:kickaī sùžar'a pautūs lizdañ ir so:dzina vištu:*|| **žemickaī** 'žemai': *skragždūtē:s in li:taūs žamickaī ižbē:gdzinēja||*

sparnà (4) 'sparnas': *spařno:s i:rà pre bùč'o:*||

sulāš |ti, -o, -é 'sulašinti': *kõl' syläšo: váistus| syläsy:lù||*

súlstis (1) 1. 'sultys': *ko:pūstu: daūk sú'l'scies; 2. 'sūrymas': bro:lienē: sú.lsci:nōg mē:sōs pil'a mā daržañ||*

susigañžd |yti, -o, -é 'būti neišsiklojėjusiam': *syzgañždžiji. linaī laiko:si dar reik'a láukc'*||

svirsnià (2): 'svirtis': *svirsn'ā — ku: láidz'asi šul'niñ||*

tájdien 'tada': *ko:k'úojdzien ižgirscì varlās krāk'anc', túojdzien reik'a cibul'as so:dzí.nc'*|| Dėl tarminės šio sudurtinio įnigininkinio prieveiksmio pirmojo sando galūnės plg. šnekatos *sby* túoj mergu, dėl prieveiksmio reikšmės — *kokiājdien*.

tēnà, tēnuo 'ten': *ti:nà kviētku: daūk priso:dzini. anà|| su:nùs dar tīnuo turēj kēt-vertu: vaikū||*

tēsimas (2) 'votis, pūlinys': *ti:simas sýssuka vidūj ir pràsmuša púl'ai|*

túojkart 'tada': *kàp bitē inkú.nda| túojkart sópa|| túojkart žárno:s tvirtēsné:s| kap nedúodam vakari ēsc'*||

ùžvalka (1) 'kaklaraištis (apie grybą)': *in grībo: ko:túko: ùžvalka|| ir višč'ùké:s| ir mus'ómer'ai tūri ùžvalku:*||

viralai (3^b) 'daržovės': *ito:s žõle:s daržusà pre viralū áuga|| viralaī šiẽ mëtai prasci| li:tùs nelijo: iš pavāsar'o:*||

vók |is, -é (1) 'vokietis': *mar'cōs mo:mā vókē: iš rùsné:s| o: tēvas ar vókis| ne-žnaū||* Šiedu žodžiai turbūt pati didžiausia dabar užrašytoji šnekatos ir apskritai visos lietuvių kalbos leksinė seniena. Iki šiol tebuvo žinoma tik jų giminaitė *Vokia, Voké* 'Vokietija'. Ją mini J. Bretkūno, M. Daukšos ir kt. senieji raštai, taip pat senesnieji — P. Ruigio, Chr. G. Milkės, G. H. F. Neselmano, Fr. Kuršaičio ir kt. žodynai, Kiek plačiau *Vokię* tyrinėjo K. Būga (RR 1 228, 515; 2 226—228).

zùz |lyti, -ija, -ijo 1. 'niūniuoti': *anas cik'ai tu: giesmáiti: zùzlja; 2. 'apgrūsti': reik'a grúdus miežym'ùs zùzli:c'| ví.rsim||* Tomis pat reikšmėmis žodis pažystamas ir vietas baltarusiams, o reikšme 'dejuoti' jis kaip skolinys iš lietuvių (ЭСБМ 3 349) vartojamas ir gretimoje baltarusių šnektoje apie Ašmeną (СБГ 2 330).

žilaínè (2) 'žemė prie šlyno': *žylaínè: tañ laukì| o: kitañ — kuñpas žylaínè:s||* Nors tai tikrai skambus, taisyklingos darybos lietuviškas žodis, bet greičiausia tai tos pačios reikšmės baltarusių sivák vertalas.

b. Šnektoje užrašyta ir keletas žodžių, kurie iki šiol žinomi iš senesnių raštų ir buvo nekirčiuoti. Nuo dabar aiški jų kirčio vieta ir priegaidė. Iš tokių žodžių minėtini:

išrūgės (1) 'išrūgos': *išru:ges milédavom | o: kat šviēž'o:s tai ir pàgeri|| krāk|ti, -ia, -é 'kurkti': vařle:s o: krāk'a o: krāk'a|| pradēj vařle:s krākc'|| dař ižgirsc̄i varlās krākanc'*||

smilginė (3^b) 'smilkiny': *kaktōn smilginē| o: kab dzv̄i — smilginē:s||*

raižiukas (2) 'randas': *raižükai in ragū ródz'a | kiek kárve: mětu: | pí.rmas raižiukas tr̄s mětai | o: paskù| kiek raižuku: | ciek mětu:|| Ráizas šia reikšme iki šiol žinomas tik iš senųjų raštų (LKŽ 11 92).*

(su)|stípti, -stīmpa, -stipo '(su)stingti': *jaū taukaī scīmpa || pradēj taukaī sc̄ipc' àpil'a šáltu vández'u | kat taukaī s̄viscipt || jaū taukaī s̄viscipi.* (plg. LKŽ 13 812).

c. Šnekto faktai rodo, jog joje yra nemaža žodžių, vartojamų ir kitomis negu kitur Lietuvoje reikšmėmis, pvz.:

(ap)|svīlti, -svela, -svilē '(ap)svilinti': *k'aūlbi: svělam iš kūl'o:|| svildam̄| ražo:-dzinam | kad išeidzītu: garaī iš vidaūs|| ir blāškaz gereī ápsvela| kap kūl'o: nérā|| kap k'aūlbi: nūsvelam | pláumam||* Pirminis svīlti šnektoje vartojamas mūsų kalbai šiuo atveju neįprasta priežastine reikšme (plg. LKŽ 14 353—354, 358—359).

ažačiā (3^b) 'kitas galas': *kasōs ažac'ā sto:rā | kitā pusis žiemōs būš šaltā||* plg. LKŽ 1 533.

ažuveik̄ |ti, -ia, -é 'uždirbtu, užpelnyti': *pařdavē: árkli: ir ažbiveikē: piñkezdešyimt rùbl'u:||* žr. LKŽ kartoteką.

dréplio |tis, -jas, -jos 'kraipytis, sukaliotis': *atāsijo:s — kad nezdrē:pł'ōt jieno:s šónuosna||* plg. LKŽ 2 689—690.

bakanēlis *hibr.* (2) 'taukinė': *bakanēli: sùkam iš taukū|| ko:pūstuosna bakanē'l'o: aňdedzi | ko:kis kvāpas||* plg. LKŽ 1 573.

geluonē (3^b) 'gylys': *bitēz geluonē ir ódzino:s geluonē|| bitē gēluoni: pāmeta (= palieka, neištraukia) ir mir'a||* plg. LKŽ 3 228.

gūdas (4) 'nebajorų kilmés prasčiokas vienos baltarusis, nemokantis lietuviškai': *gudaī itai mu:sì žmónes pras'cökai | lietūviškai nemóka kòc' ir gi:vēna lietuvōj||* plg. LKŽ 3 692.

guld |ýtis, -osi, -esi 'būti pasklidusiam': *stōvu: júosto:sna (= skersiniuose) ažvari-néjam kli:nukùs | kat s'úlai lig'ai gul'dzītu:si||* plg. LKŽ 3 707—708.

gunglýs (4) 'pridžiūvusių mėšlų su šiaudais kuokštas': *gungl'aī tru:šū pridz'úvi. kárvei in šonu: || nulupinéjam vienus gungl'ùs | kici prískranta||* plg. LKŽ 3 732.

ilgumà (3^a) 'ilgis': *kiek ilgumōs kluno: | ciek reik'a stajōku: (= stulpų)||* plg. LKŽ 4 54.

iñgi kētveria 'i keturias dalis': *iñgi kētvera keřtam lāšyń'us ||*

iškařt 'pirmiau': *iškařt kn'ípsc'u: svělam | o: paskù ápverc'am||* plg. LKŽ 4 194.

jaunikis (2) 'jaunas ménuso': *jaunikin gereī séc' so:dzi.nc' | cik k'aūle.s skeřsē nès-seka || kap jauniki: ažvisci | reik'a pasvéikinc'*|| plg. LKŽ 4 308.

jauniklis, -é (2) 'jaunasis': *ito:j jaunikle: mažyckà ščuplā|| ragi — jauniklis kap jaunikly: sùka||* plg. LKŽ 4 309.

jūosta (1) 'staklių skersinis': *stōvuosna jūosto:s iš apac'ū dzvì ir iš viršauš | kat laikītu:si sto:cīvo:s | sto:vēt līg'ai || to:sā jūosto:sa kli:nūkai ažysvāro: || plg.* LKŽ 4 424—426; LKA 1 110, 130—131, 140, žemėl. N=48, 64.

ledin|is, -é (2) 'blizgantis (apie geležinę gyvatę)': *ladzinē: ḍdzina plo:nūtē: | bližga || plg.* LKŽ 7 224.

līeti, lēja, lījo 'statyti pieninėn': *iš dzviejū kārv'u: ānes ciek pieno: lāja, kiek mēs iš vi:nōs || plg.* LKŽ 7 438—439.

lýti, līja, lījo 'lydytis': *audzīmu: in li:taūs tīša | kat līt || Pirminis lýti čia vartojamas mūsų kalbai šiuo atveju neiprastai parūpinamaja reikšme.*

limp|ūs, -i (4) 'lipšnus': *jūs labaī limp'o:s | reik'a rasakinēc || plg.* LKŽ 7 518.

pakártuvai (1) 'lubų kartys, užlos': *pakártuvai svirn̄ maišāmu || plg.* LKŽ 9 157.

paliaukē (3^b) 'angina': *kāt pakīla pal'aukē: | dēda kūm šviltū || plg.* LKŽ 9 255—256.

pāliaukēs (3^b) 'paršiukų kaklo liga': *pas mūs'us paršel'ūs pāliaukē:s | guzaī vezdzinējasi po: kaklū || plg.* LKŽ 9 256.

pavieni 'po vieną': *po: du spircuc'ūs ar pavieni mo:mā mūma dūodavo: || plg.* LKŽ 9 691.

per|ētis, -isi, -ējos 'ristis': *jau greit vištāl'ai perēsis | jau gi:ñdzis tūk tūk || plg.* LKŽ 9 821—822.

pikt|as, -ā (4) 'išvirkščias': *piktā audzīmo: šalīs gražēsnē: kāb gerā || plg.* LKŽ 9 255—260.

piřtas (2) 'siūlo šaka': *dzviēj piřstu: s'ūlas plónickas || plg.* LKŽ 10 28—29.

praščiōkas (2) 'nebajorų kilmės vietinis baltarusis': *prasc'ōki: pāē:mē: ir pāts pazdāre: prasc'ōkas | lietūviškai nekalba ir ānas | ir vaikaī || prasc'ōkai-mu:sī žmónes | cik kū lietūviškai nekalba || plg.* LKŽ 10 543—544.

puliūkas (2) 'paukščiukas, kiekvieno paukščio vaikas': *kad in sunkēsn'u: mētu: | bacēnas išmeta pul'ūku: | o kat in gerāsn'u: — paūtu: || ir kāčko:s | ir várno:s | vānago: ir pele:dōs kap mažūkai | pul'ūkai || plg.* LKŽ 10 879—880.

pumputys (pampūtys?) (4) 'pumpuras': *visūs bijūnu: pumpuc'ūs nuskínē: vag'aī | cik vienas pumpucis pasliko: | daug'aū nē:rā || pumpuc'uosā bijūnai || plg.* pampūtys 'išpampimas, pasipūtimas' LKŽ 9 316, pampūtis 'koks minkštas purus daiktas' LKŽ 10 912—913.

skrynēlē (2) 'inkilas (špokinė)': *špo:kám dārom skri:nelās ir rišam pre mēdz'ago:s || skri:nēlen jau špo:kū pul'ūkai giřdzis || plg.* LKŽ 12 1075.

supyklā (2) 'liūno paversmis': *gānēm po: itas supi:klās | bijójom | kat neingrūt kārvē: || plg.* LKŽ 14 194.

suval|yti, -o, -ē 'sulaikyti, suturēti': *negalau ūšaru: sūlvaikiē || plg.* LKŽ kartotekā.

šnyp|ti, -ia, -ē 1. 'šniokšti': *lietūs šnip'a | tēp līja || 2. 'urgzti': neik | šuvā jau šnip'a | gāli pū.lē || plg.* LKŽ kartotekā.

vóz|tis, -iasi, -ēsi 'skirtis, dalintis': *kap riebī k'aūle: | taukaī nōg žarnū vóžasi pāci:s | o: kap ku:dā ir peilūko: reik'a || plg.* LKŽ kartotekā.

žāgaras (3^b) 1. 'ražas': *iš šluto:ž žāgaro: padāro: to:kī krukūci: ir jūj vēra skiestaň || šluto:ž žāgaru mažu.l'kas žárnas čīscija ||* 2. 'svyruoklių medžių šaka': *žylgas láidz'a žāgarus iñgi žēmi: ||* 3. 'atžala': *gru:šà nušāly. láidz'a žāgarus iš apac'ū ||* 4. 'karklas pynimui': *kap plo:nēsnis žāgaras | cielù pīna kōšyku: | o: tēp perpūs || kap pīni kiekvienas žāgaras reik'a iñc' trumpēsnis ||* plg. LKŽ kartoteką.

d. Užrašytoje gausioje medžiagoje yra nemaža senų žodžių, praplečiančių iki šiol žinomus jų ar jų reikšmių arealus, pvz.:

apriē|sti, -čia, -tē 'apmesti': *apriet'au pink'as sīnas audzimo: ||* plg. LKŽ 11 563.

aslà (2) 'pečiaus padas': *pēč'un sīb ližbi šáuna dūonu: in āslo:s ||* plg. LKŽ 1 327.

bližg|eti, -a, -ējo 'blizgėti': *žylgū lāpai bližga ir sku:rā || ̄dzina bližga kap lādas ||* plg. LKŽ 1 938.

branktelis (2) 'medinė saga': *brunktel'ù medz'agin'ù sēgēm visa ||* plg. LKŽ 1 1003.

galin|iuotis, -iúojasi, -iāvosi 'eiti imtynių': *vaikai ačlaimi galin'uojas: || nōg rito: kap pradēj galin'úocis | tep perdziēn galin'āvo:si ||* plg. LKŽ 3 69.

ingirykštis (1) 'vingiarykštė': *ingiri:kšcis kap prašalai gérc' ||* plg. LKŽ 4 111.

juostelēt|as, -a (1) 'dryžuotas': *gerei áusc nemo:kéjau | o: itu: juostelētu: jau áud'au ||* plg. LKŽ 4 426.

kultuvē (3^b) 'linų galvų kultuvas': *linūs kultuvēm rañko:ma plieksi ||* plg. LKŽ 6 859—860.

kūš|as, -ā (4) 'apželtkojis': *kūšlas gaidzīs plūksnom apáugi, kójo:s ||* plg. LKŽ 6 994.

lañkena (1) 'lenktas skustuvas žievei': *lañkenu žiēvi: skutē: nōg mēdz'ago:s ||* plg. LKŽ 7 128, 342.

menčiā (4) 'pustyklė mediniu kotu': *galūstuvas yīsas žviro: | o: menc'ā — iš mēdz'ago:s | cik apīlta tuõm žvi:rū | kur galūstuvus dāro: ||* plg. LKŽ 8 7.

mergýštē (2) 'anūkė': *mán' pādeda mergištē: | jau keturólikci nuvēj ||* plg. LKŽ 8 31.

milin|is, -ē (2) 'vilnonis': *māno: dūkrē:mu nereik'a milin'u: lo:pin'ū | o: mūma gerēsn'u: nē:rā ||* plg. LKŽ 8 192.

pākuralas (3^a) 'prakurai': *šakal'aī pakuralám ||* plg. LKŽ 9 218.

pasidraibſtýti, -o, -ē 'nerimti, vartytis': *póru: ̄dzinu mat'aū | pazdraipsti. guléj || ̄dzina pazdraipsto: pazdraipsto: ir nusramina ||* plg. LKŽ 2 626.

pupojýs (3^b) 'puplaiškis': *pupo:jaī nōg apecito: ||* plg. LKŽ 10 941.

rūklýs (4) 'dūlis': *ru:klīs kap pre: bit'ū eini || ̄nas iš puves'o: verbōs mēdz'ago:s ||* plg. LKŽ 11 928.

spjáudulas (3^a) 'spjaudalas; ī putas panašus skreplys ant žolēs': *spjaudulaī in žo:lēs būna | gal tī gēgužes:s prispjáudo: ||* plg. LKŽ 13 460.

stov|ēti, -i, -ējo 'gyventi': *tī sto:vējom | o: c'ā pastātēm piirk'u: ||* plg. LKŽ 13 903.

straublē (4) 'vaivorykštė': *straublē vāndeni: tráuk'a | būs li:taūs || straublē geltóna mē:lina žal'ā ||* plg. LKŽ 13 940; LKA 1 182, ž. 105.

šēkai (4) 'viksvos (greičiausia)': *še:kaī — buinā žo:lē | arkl'ám pjovēm | láidz'a stóras kasas | bāloj kupsc'ūkais áuga ||* plg. LKŽ 14 615.

šeřkšnas (2) 'kieta sniego pluta': šařkšnas in sniēgo: | mōžna eīc' | šařkšnas laiko: || plg. LKŽ 14 655.

vyzděti, véima, vyzdějo 'ieškoti': kap padúodzi válgi:c' | ānas vis mē:sōs kur pre kauluko: véima || ānas netūri kantrībē:s véima | pavéima ir mēta || pavi:zděk mán' šáukštu: áš nerandù || pasvi:zděk sā skri:nēlej ir atrasi || plg. LKŽ kartoteką.

e. Nors vietiniai lietuviai mažaraščiai ir laikraščių beveik neskaito, bet per televiziją ir per savo vaikus, atvažiuojančius jiems padėti savaitgaliais, giždi mūsų bendrinę kalbą ir patiria tam tikrą jos įtaką. Žinoma, jis yra nežymis ir daugiausiai īmliausiam lygmenyje — leksikoje. Štai šalia įprastinių giesminykas, balnyčiā, cierplývastis, grabeniai, paūtas, kavõlis, lopinýs, mēdžias, nedělia, pilvas (vēdarūkas), pristupas, ūlyčia, ultōjus ir kt. gana neretai čia jau išgirsti ir dainuotojas (: dainuoto:jus vēže: ví.l'n'un), ligóniné (: ligóninēn vo:l'ójaus dēšynt dzienū), kantrībē (: reik'a daūg kantrībē:s kāp jūma rasakinēji), šepečiai (: šäpecais linūs šukúojam), kiáušis (: várno:s cīg gēr'a k'áušus || vištu: k'aušai balci | bit'ū rañkon priso:dzínta k'aušū), kalvýs (: kalvīs neko:kis | pajuðdi. | piktas), skarēlē (: san'aū lo:pin'aī | o: dař skarēlē:s), miškas (: preg dzievēniškēm miškēlis), saváité (: saváiti: prasvol'ója namusà), skrañdžius (san'aū pilvas | vē:darūkas | o: dař skrañd'um vadzinam), priepluolýs (: mán' nōg ižgu:sc'u: pre:pu:l'aī pazdare:), káimas (: šal'cīn'ai — māžas káimas), tinginýs (: vīsa anā dāro: | ānas cinginīs) ir kt.

Šie ir daugelis kitų i mūsų kalbos aruodus dabar naujai įsiliejusių Šaltinių šnekto žodžių tėra tik nedidelis lašas lietuvių kalbos žodžių jūroje, tačiau jis, prikeltas naujam gyvenimui, yra brangintinas ir svarbus jos turtas. Jis rodo, kaip aktualu ir mūsų dienomis kruopščiai tyrinėti dar tebegvyuojančių periferinių šnekų dirvonus, kuriuose tebeslypi kalbos tyrinėtojų dar neužrašytų ir galinčių labai greit nukeliauti į užmarštį lietuvišką žodžių — geriausią tautos gyvybingumo liudytąjų.

LITERATŪRA

- Būga RR — Būga K. Rinktiniai raštai. V., 1958. T. 1; V., 1959. T. 2.
- Gauč., Vidug. — Гаучас П., Видугирис А. Этнолингвистическая ситуация литовско-белорусского пограничья с конца XVIII по начало XX в. // Geografija. V., 1983. T. 19.
- Kviklys — Kviklys B. Mūsų Lietuva. V., 1989. T. 1.
- Lipsk., Vidug. — Lipskienė J., Vidugiris A. Dieveniškių tarmė // Lietuvių kalbos gramatikė sandara. V., 1967.
- LKA — Lietuvių kalbos atlasas. V., 1977. T. 1.
- LKG — Lietuvių kalbos gramatika. V., 1965. T. 1.
- LKŽ — Lietuvių kalbos žodynas. V., 1968. T. 1; V., 1969. T. 2; V., 1956. T. 3; V., 1957. T. 4; V., 1959. T. 5; V., 1962. T. 6; V., 1966. T. 7; V., 1970. T. 8; V., 1973. T. 9; V., 1976. T. 10; V., 1978. T. 11; V., 1981. T. 12; V., 1984. T. 13; V., 1986. T. 14 ir jo kartoteka.
- Zink. — Zinkevičius Z. Lietuvių dialektologija. V., 1966.
- СБГ — Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходній Беларусі і яе пагранічча. Мінск, 1980. Т. 2.
- ЭСБМ — Этималагічны слоўнік беларускай мовы. Мінск, 1985. Т. 3.

ЛЕКСИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЛИТОВСКОГО ГОВОРА ДЕРЕВНИ ШАЛЬТИНЯЙ

Резюме

Периферийный литовский говор деревни Шальтиний Девяницкого языкового ареала (Шальчининкский р-н) является не официально-административным языком, а языком домашнего общения. В зависимости от языка собеседника носитель данного говора свободно переходит с литовского говора на белорусский, и наоборот. Таким образом, в деревне наблюдаем полный односторонний литовско-белорусский билингвизм.

При обращении местных литовцев в официальные учреждения они воспринимают русскую речь, но отвечают по-белорусски. Языком костела для них является польский. Тем не менее, влияние русского и польского языков на структуру литовского говора незначительно.

Исследуемый литовский говор является малоизученным богатым резерватом литовской архаичной лексики и зоной вторичных лексических и семантических явлений, возникших вследствие адстрата.

В самом начале совместного сосуществования литовского и белорусского говоров литовский говор по существу являлся ощутимо дающим, о чем свидетельствует обилие литуанизмов, употребляемых носителями местного белорусского говора, напр., *брундуль* 'зерно ореха', *гунел* 'куски гною, присохшие к бокам коровы', *крумпл* 'суставы пальца', *палёукі* 'горловое заболевание поросят', *менці* 'брюшко для косы с деревянной ручкой', *пундук* 'головастик', *сласты* 'мышечная ткань', *сцімбур* 'реница хвоста', *вінкіны* 'поперечины саней' и др. С течением времени при постоянном ассимилятивном влиянии местного белорусского говора литовский говор стал по существу берущим, почти лишился своего оборонительного барьера, вследствие чего в его систему свободно стали проникать элементы белорусского говора, непосредственно разрушающие самобытность языковой структуры последнего. К числу таких элементов следует отнести конструкции: *därom to:l ne tēr* (ср. белор. *робім* далёка не так), *so:pēj gálvū: gerei* (ср. белор. *добра балёла галава*), *dzilrba rasuðjeti* (ср. белор. па-сваёму *робім*), *kas man' dachòdzic'* (ср. белор. *што мне дахóдзіць*) и др.

Несмотря на сложную ситуацию данного языкового ареала, исследуемый литовский говор в своей основе является чисто литовским, образным, живым, богатым. Из 2000 слов и словоформ, записанных нами во время экспедиции 1990 г., 74% составляют чисто литовские слова, 18,5% — относятся к заимствованиям (в основном из белорусского), 7,5% являются кальками (также белорусского происхождения). В связи с этим мы предполагаем, что приведенные проценты иллюстрируют приблизительное состояние всей лексики исследуемого литовского говора.

Богатые микротопонимы говора — стержневой элемент древней литовской территории и речи — все литовские, напр., *bažnīc' avietē: | dzivvēlē:s | gērviškis | kraščinis laikas | kūdra | lapāl'u: kálnas | margelūkai | pułkino: kálnas | sēdzimo:s | súntakis | varūciškis* и др. Важно также отметить, что данные микротопонимы местное белорусское население употребляет в почти литовской форме (лишь у некоторых из них славянизированы окончания).

Обращает на себя внимание пласт архаичной лексики говора, до сих пор не зафиксированного как в других литовских говорах, так и в древних письменных памятниках литовского языка, напр., *vókis* 'немец', *vókē:* 'немка', *kušlēcina* 'кто мохноногий', *pietumiškis* 'обеденный', *prieše:* 'передняя часть', *pundzi:lā* 'головастик', *rušucis* 'орех', *sūlscis* 'сок; рассол', *tī:slimas* 'нарыв' и мн. др.

Впервые в литовском языке зафиксированы и ablativные сложные наречия, первым компонентом которых служит местоименное местоимение, лишенное своего местоименного значения, напр., *kō:k'ūojdzien~kokiqjdien* 'когда', *tūojdzien~tājdien* 'тогда', *tūojkart~tājkart* 'тогда'. Данные формы безусловно являются исключительно редкимиrudimentными остатками — своеобразными заменителями исчезнувших местоименных форм говора.

В лексике говора наличествуют также редкие слова – узкие регионализмы, до сих пор известные лишь по древним письменным памятникам, напр., *kräk* 'квакать', *raizūkas* 'рубец (на рогах коровы)', *smilginė* 'висок' и др. Некоторые имеющиеся в говоре лексемы здесь употребляются в новых, до сих пор неизвестных значениях, напр., *bakančlis* 'сальник', *gùdas* 'обелорусевший местный литовец, не умеющий разговаривать по-литовски', *jaunikis* 'новолуние', *jauniklis* 'жених', *ladzinis* 'блестящий', *lieč* 'отдавать (молоко) в приемный пункт', *limpiùs* 'приветливый, ласковый', *pal'aukė* 'ангина', *pakártuvai* 'жердяной поголок клети', *perēcis* 'вылупляться', *piřštas* 'ветвь нитки', *pul'ukas* 'птенчик', *supiklā* 'зыбун', *šnipeč* 'рекотать; урчать', *vóžcis* 'отделяться', *žägaras* 'пруток для вдевания нитки в бедро; пруток для чистки кишек; ветвь чернотала; побег; корневой отросток и др. Некоторые имеющиеся в говоре древние лексемы уточняют и расширяют ареалы своего употребления, напр., *aslà* 'под (дно) печи', *brunktælis* 'деревянная пуговица', *ingiri:kšcis* 'лабазник', *kūšlas* 'мохноногий', *milinis* 'шерстяной', *pazdraipscic* 'покидаться (о змее)', *še:kai* 'осока', *šařkšnas* 'наст', *vi:zdeč* 'искать' и др.

Приведенные и другие обнаруженные и исследуемые нами в статье слова, влившиеся в фонд литовского языка, и тем самым воскреснув для дальнейшей жизни, представляют собой неисчерпаемое богатство разговорного языка. Они являются вызовом времени, и доказывают необходимость постоянного фиксирования и сбора сокровищ периферийных говоров и тщательного их исследования. При отсутствии должного внимания к подобным своевременным исследованиям можно безвозвратно потерять многие, еще никем не зафиксированные, ценные устные богатства родного языка.